

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 273/2021-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duřu a zo sudcov Ladislava Duditřa a Miroslava Duriřa (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 8 Cdo 55/2019 z 26. augusta 2020 a postupu, ktorý predchádzal jeho vydaniu, takto

rozhodol:

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 8 Cdo 55/2019 z 26. augusta 2020 a postupom predchádzajúcim jeho vydaniu **boli porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej základné právo na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 8 Cdo 55/2019 z 26. augusta 2020 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka označená v záhlaví tohto rozhodnutia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 7. decembra 2020 domáhala vyslovenia porušenia svojich základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v napadnutom konaní, ako aj napadnutým uznesením označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľka požaduje zrušenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a vyžiadaného spisu Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) vzťahujúceho sa na konanie vedené pod sp. zn. 5 C 53/2014 ústavný súd zistil, že žalobca [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobca“) sa žalobou doručenu pôvodne Okresnému súdu Svidník 16. decembra 2013 domáhal náhrady škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“) z titulu náhrady trov obhajoby a trov predbežného prerokovania nároku v súvislosti s trestným stíhaním žalobcu, ktoré bolo začaté uznesením policajného orgánu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Úradu inšpekčnej služby Policajného zboru, odboru boja proti korupcii a organizovanej kriminalite Bratislava [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] z 18. decembra 2003 (ďalej len „uznesenie Úradu inšpekčnej služby Policajného zboru z 18. decembra 2003“), ktorým bolo žalobcovi vznesené obvinenie pre trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 158 ods. 1 písm. a) Trestného zákona a pre trestný čin obmedzovania osobnej slobody podľa § 231 ods. 1 Trestného zákona spáchané formou spolupáchateľstva. Uznesením Okresného súdu Prešov č. k. 6 T 138/2005 z 29. júla 2013 (ďalej len „uznesenie z 29. júla 2013“) bolo trestné stíhanie právoplatne zastavené z dôvodu premlčania trestného stíhania. Po postúpení veci (žaloby žalobcu) z dôvodu miestnej nepríslušnosti okresnému súdu tento rozsudkom [REDAKOVANÉ] z 27. októbra 2016 (ďalej len „rozsudok z 27. októbra 2016“) žalobu v celom rozsahu zamietol.

3. Na odvolanie žalobcu bol rozsudok súdu prvej inštancie rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 9 Co 53/2017 z 27. septembra 2018 (ďalej len „rozsudok z 27. septembra 2018“) potvrdený ako vecne správny.

4. O dovolaní žalobcu, ktoré podal podľa § 421 ods. 1 písm. b) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením tak, že rozsudok okresného súdu z 27. októbra 2016 a rozsudok krajského súdu z 27. septembra 2018 zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. V dovolaní žalobca uviedol, že rozhodnutia v jeho veci konajúcich súdov spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci otázky dosiaľ neriešenej v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu, a to, či premlčanie trestného stíhania v štádiu po vznesení obvinenia vylučuje náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. (dovolanie žalobcu z 13. decembra 2018 *in fine*).

5. V napadnutom uznesení najvyšší súd zdôraznil, že nosnou otázkou v danej veci bola otázka, či je možné rozšíriť taxatívny výpočet prípadov, keď štát nezodpovedá za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb. (§ 5 ods. 2), na základe analógie aj na prípad, keď k zastaveniu trestného stíhania došlo z dôvodu jeho premlčania v priebehu trestného konania. Na podklade skutočnosti, že v ustanoveniach zákona č. 58/1969 Zb. [§ 5 ods. 2 písm. b) a § 6 ods. 3 písm. b)] absentuje výslovná úprava výluky zodpovednosti štátu v prípade zastavenia trestného stíhania z dôvodu jeho premlčania, najvyšší súd uviedol, že je potrebné posúdiť, či je možné zákonom ustanovené dôvody výluky zodpovednosti použitím analógie rozšíriť. Dospel pritom k záveru, že právna úprava výluky zodpovednosti štátu v § 5 ods. 2 písm. b) a § 6 ods. 3 písm. b) zákona č. 58/1969 Zb. je úplná a bez medzier, preto súd rozhodujúci o žalobe o náhradu škody vzniknutej hradením trov obhajoby žalobcu v trestných konaniach a predbežnom prerokovaní nároku, ktoré boli zaplatené v súvislosti s trestnými stíhaniami, ktoré sa naostatok skončili zastavením z dôvodu premlčania, nemohol konštituovať ďalšiu individuálnu právnu normu – pravidlo pre prípad, že trestné stíhanie bolo zastavené z dôvodu premlčania trestného stíhania.

6. Najvyšší súd v ďalšom odkazom na dobovú odbornú literatúru a súdnu prax poukázal na to, že rozširovanie výluky zodpovednosti nad rozsah uvedený v zákone č. 58/1969 Zb. bolo odmietnuté. Zdôraznil, že *«„Pokiaľ sa zodpovednosť vylučuje len preto, že ide o osobu, ktorá nie je trestne zodpovedná, alebo o osobu, ktorá dostala milosť či amnestiu [§ 5 ods. 2 písm. b) a § 6 ods. 3 písm. b)] je vylúčenie zodpovednosti motivované tým, že tieto okolnosti nepopierajú zákonnosť vzatia do väzby alebo výkon trestu“ (Luby, Š.: Zodpovednosť štátu za škodu, Obzor, Bratislava 1971, str. 74)»*. Najvyšší súd odkázal aj na judikát R 35/1991, podľa ktorého *„Uvedené právo (rozumej právo na náhradu škody podľa ustanovení § 1 až § 4 zákona č. 58/1969 Zb., poznámka dovolacieho súdu) nemá pouzť ten, kto si obvinení sám zaviniť, a ten, kto byl obžaloby zproštěn, nebo proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin odpovědný, nebo že mu byla udělena milost alebo, že trestný čin byl amnestován“*.

7. Na podklade už uvedeného najvyšší súd uzavrel, že ako nenáležitú hodnotí argumentáciu odvolacieho súdu zahŕňajúcu aj poukaz na ustálenú súdnu prax, ktorá posudzuje nenaplnenie predpokladu o spáchaní trestného činu obvineným za nevyhnutnú podmienku pre vznik nároku na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia, pričom odvolací súd dôvodí, že táto podmienka je pritom splnená vždy, ak trestné stíhanie obvineného bolo zastavené z dôvodu, že skutok, pre ktorý bolo vznesené obvinenie, sa nestal, že skutok nie je trestným činom, resp. že skutok nespáchal obvinený a že o nenaplnení predpokladu spáchania trestného činu obvineným ale nemožno hovoriť v prípade premlčania trestného stíhania, keď dôvod zastavenia trestného stíhania závisí len od splnenia objektívne zákonom stanovených podmienok (od márneho uplynutia premlčacej doby), spáchanie skutku majúceho znaky trestného činu obvineným ale nijako nespochybňuje.

8. Na podklade opodstatnenosti námietky žalobcu ako dovolateľa, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení v takej otázke, ktorá nebola dosiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená, ktorá bola základom pre záver o tom, že zákonom č. 58/1969 Zb. ustanovené dôvody výluky zodpovednosti nebolo možné rozšíriť použitím analógie, najvyšší súd uzavrel, že dovolanie žalobcu je prípustné a dôvodné. Na základe uvedeného preto rozhodnutia vydané vo veci žalobcu prvoinštančným súdom, ako aj odvolacím súdom najvyšší súd zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie pri súčasnom zdôraznení viazanosti vo veci konajúcich súdov právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

9. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 273/2021-20 z 25. mája 2021 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

10. Z ďalších zistení ústavného súdu vyplýva, že vo veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 17 C 191/2014 sa [REDAKOVANÉ] (ďalej len „spoluobvinený“) žalobou domáhal proti sťažovateľke náhrady škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. z titulu vydania nezákonného rozhodnutia (uznesenie Úradu inšpekčnej služby Policajného zboru z 18. decembra 2003), ktorým bolo spoluobvinenému vznesené obvinenie pre trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 158 ods. 1 písm. a) Trestného zákona a pre trestný čin obmedzovania osobnej slobody podľa § 231 ods. 1 Trestného zákona spáchané formou spolupáchateľstva (k tomu pozri bod 2 tohto nálezu). Uznesením Okresného súdu Prešov z 29. júla 2013 bolo trestné stíhanie proti spoluobvinenému právoplatne zastavené z dôvodu premlčania trestného stíhania (obdobne bod 2 tohto nálezu). O nároku spoluobvineného rozhodol okresný súd rozsudkom

č. k. 17 C 191/2014 z 27. februára 2018 tak, že žalobu zamietol. Na odvolanie bol rozsudok súdu prvej inštancie rozsudkom krajského súdu č. k. 6 Co 192/2018 z 26. septembra 2018 (ďalej len „rozsudok z 26. septembra 2018“) potvrdený ako vecne správny.

11. V dovolaní spoluobvineného z 13. decembra 2018 tento uviedol, že rozhodnutia v jeho veci konajúcich súdov spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci otázky dosiaľ neriešenej v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu, a to, či premlčanie trestného stíhania v štádiu po vznesení obvinenia vylučuje náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. (dovolanie spoluobvineného z 13. decembra 2018 *in fine*).

12. O dovolaní spoluobvineného [ktorým namietal nesprávne právne posúdenie veci s poukazom na § 421 ods. 1 písm. b) CSP] proti rozsudku krajského súdu z 26. septembra 2018 rozhodol najvyšší súd uznesením č. k. 6 Cdo 50/2019 z 29. apríla 2020 (ďalej len „uznesenie z 29. apríla 2020“), ktorým bolo dovolanie spoluobvineného odmietnuté.

13. Najvyšší súd v citovanom rozhodnutí identifikoval spoluobvineným formulovanú právnu otázku zásadného významu, ktorá podľa jeho názoru nebola dovolacím súdom vyriešená, ako otázku, či rozhodnutie o zastavení trestného stíhania z dôvodu jeho premlčania má rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť, a teda či je naplnený základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle § 4 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. – t. j. zrušenie právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, a to pre jeho nezákonnosť príslušným orgánom.

14. Najvyšší súd v citovanom uznesení týkajúcom sa spoluobvineného zdôraznil, že nastolená právna otázka už bola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešená, a to v rozsudku najvyššieho súdu č. k. 1 Cdo 167/2016 z 23. júla 2018, v ktorom sa riešila otázka výkladu § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý z hľadiska zmyslu a účelu zodpovedá § 4 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré sa neskončilo právoplatným odsúdením, sa judikatúrou súdov považuje za špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb., ktorý sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Základné podmienky vzniku tohto nároku ustanovuje § 4 ods. 1 citovaného zákona, a to jednak tým, že ustanovuje ako predpoklad nároku na náhradu škody (mimo iného) vydanie nezákonného rozhodnutia a ďalej jeho zrušenie pre nezákonnosť príslušným orgánom. Základ nároku bolo podľa najvyššieho súdu potrebné posúdiť podľa § 1 až § 4 zákona č. 58/1969 Zb., pričom jedným z predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím je zistená nezákonnosť rozhodnutia, ktorá viedla k vzniku škody. Na podporu výkladu citovaných ustanovení zákona č. 58/1969 Zb. pritom odkázal na rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 1 Cz 6/90 z 23. februára 1990 publikovaný pod č. 35 v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk (ročník 1991), ako aj na rozhodovaciu činnosť ústavného súdu vo veciach sp. zn. II. ÚS 25/2011 a I. ÚS 320/2016. V tejto súvislosti ďalej akcentoval závery obsiahnuté v už zmieňovaných rozhodnutiach, že pre zodpovedanie dovolaním nastolenej otázky je nevyhnutné vyriešiť, či zastavenie trestného stíhania a oslobodenie spod obžaloby môže mať z hľadiska § 4 zákona č. 58/1969 Zb. rovnaký význam ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť. Zdôraznil aj to, že ak dôjde k zastaveniu trestného stíhania alebo oslobodeniu spod obžaloby, nemusí

to vždy znamenať, že uznesenie o vznesení obvinenia bolo vydané nesprávne, v rozpore s ustanoveniami Trestného poriadku. Pri dôslednom uplatnení systematického výkladu § 4 zákona č. 58/1969 Zb. v spojení s § 5 a § 6 citovaného zákona je potrebné považovať za správny názor, že zastavenie trestného stíhania a oslobodenie spod obžaloby majú podľa § 4 citovaného zákona rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť, ak k nim došlo z určitých dôvodov, a to preto, lebo predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným nebol potvrdený. Zmyslu a účelu zákona č. 58/1969 Zb. preto podľa názoru najvyššieho súdu zodpovedá taká interpretácia § 4 citovaného zákona, podľa ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o začatí trestného stíhania a o vznesení obvinenia má aj rozhodnutie o zastavení trestného stíhania vydané z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným. Táto podmienka je pritom podľa názoru najvyššieho súdu splnená vždy, ak trestné stíhanie obvineného bolo zastavené z dôvodu, že skutok, pre ktorý bolo vznesené obvinenie, sa nestal, že skutok nie je trestným činom, resp. že skutok nespáchal obvinený. O nenaplnení predpokladu spáchania trestného činu obvineným však nemožno hovoriť v prípade premlčania trestného stíhania, keď dôvod zastavenia trestného stíhania závisí len od splnenia objektívne zákonom ustanovených podmienok (od márneho uplynutia premlčacej doby), spáchanie skutku majúceho znaky trestného činu obvineným ale nijako nespochybňuje. Vzhľadom na uvedené najvyšší súd dospel k záveru, že právna otázka nastolená spoluobvineným už bola dovolacím súdom vyriešená (predovšetkým rozsudkom najvyššieho súdu č. k. 1 Cdo 167/2016) tak, že rozhodnutie o zastavení trestného stíhania z dôvodu jeho premlčania nemá rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť, a teda v danom prípade nie je naplnený základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle § 4 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. – t. j. zrušenie právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, a to pre jeho nezákonnosť príslušným orgánom.

15. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 567/2021 zo 14. októbra 2021 ústavnú sťažnosť spoluobvineného smerujúcu proti uzneseniu najvyššieho súdu z 29. apríla 2020 v časti namietaného porušenia práv zaručených čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru odmietol ako zjavne neopodstatnenú. V podstatnom pritom v citovanom uznesení uviedol, že najvyšší súd poskytol spoluobvinenému logické a vyčerpávajúce argumenty, ktoré ho viedli k záveru o tom, že v dovolaní nastolená právna otázka už bola najvyšším súdom vyriešená. S právne relevantnou argumentáciou spoluobvineného sa pritom podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd vyrovnal adekvátne a preskúmateľne a výklad najvyšším súdom aplikovaných právnych noriem neodporuje ich podstate a zmyslu.

II.

Argumentácia sťažovateľky

16. Sťažovateľka prezentuje v ústavnej sťažnosti dve zásadné námietky, a to námietku týkajúcu sa rozporu právneho názoru dovolacieho súdu so zákonom a s judikatúrou, ako aj nepredloženia vecí veľkému senátu (ďalej aj „prvá námietka“) a námietku porušenia princípu právnej istoty zrušením právoplatných rozhodnutí dovolacím súdom (ďalej aj „druhá námietka“).

17. Sťažovateľka argumentuje, že najvyšší súd v napadnutom uznesení nerešpektoval ustálenú judikatúru ústavného súdu, ako aj samotného najvyššieho súdu (rozsudky najvyššieho súdu

sp. zn. 1 Cdo 167/2016, 4 MCdo 15/2009, 1 Cdo 53/93, R 37/2014 a nálezy ústavného súdu vydané v konaniach vedených pod sp. zn. II. ÚS 163/2013, II. ÚS 25/2011 a I. ÚS 320/2016). Nárok na náhradu škody z titulu začatia a vedenia trestného stíhania, ktoré sa neskončilo právoplatným odsúdením obvineného, resp. obžalovaného, je špecifickým prípadom zodpovednosti za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb., pričom uvedený nárok sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím – uznesením o vznesení obvinenia. V prípade, že proti jednotlivcovi bolo vedené trestné stíhanie, avšak nenaplnili sa predpoklady uvedené v uznesení o vznesení obvinenia, je potrebné na jednotlivca nahliadať tak, že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté a vedené. Neplatí však, že každé trestné stíhanie, ktoré nevyústi do právoplatného odsúdenia obvineného, možno paušálne a bez ďalšieho považovať automaticky za nezákonné a dospieť k záveru o potrebe odškodnenia obvinenia. S odkazom na už zmieňovanú ustálenú judikatúru je podľa sťažovateľky nevyhnutné zobrať do úvahy dôvody, pre ktoré k zastaveniu trestného stíhania došlo. V trestnej veci žalobcu totiž nebolo jeho trestné stíhanie zastavené z dôvodu, že by bolo preukázané, že skutok, ktorý bol žalobcovi kladený za vinu, sa nestal alebo že by nebol trestným činom, prípadne by sa preukázalo, že skutok nespáchal žalobca ako obvinený. Trestné stíhanie žalobcu bolo zastavené pre premlčanie trestného stíhania, a teda žalobcovi nemôže prináležať nárok na náhradu škody.

18. V ďalšom sťažovateľka poukazuje na už zmieňované uznesenie najvyššieho súdu z 29. apríla 2020, ktorým bolo odmietnuté dovolanie spoluobvineného. Právna vec spoluobvineného bola pritom založená na totožnom skutkovom základe a totožnej právnej argumentácii strán sporu. Spoluobvinený ako dovolateľ v konaní pred najvyšším súdom dôvodil, že je nesprávna premisa, na podklade ktorej premlčanie trestného stíhania obvineného neznamená nenaplnenie predpokladu spáchania trestného činu obvineným, a teda nie sú splnené podmienky zodpovednosti štátu za škodu. Najvyšší súd pritom vo veci spoluobvineného *expressis verbis* zdôraznil, kedy nemožno hovoriť o naplnení predpokladu spáchania trestného činu obvineným (k tomu pozri bod 14 tohto nálezu). Navyše, najvyšší súd vo veci spoluobvineného uviedol, že ním nastolená právna otázka už bola dovolacím súdom v konaní sp. zn. 1 Cdo 167/2016 vyriešená (k tomu pozri bod 14 tohto nálezu *in fine*).

19. Vo veci žalobcu teda podľa sťažovateľky najvyšší súd považoval za nenáležité, že odvolací súd poukázal na ustálenú súdnu prax, podľa ktorej je nevyhnutnou podmienkou pre vznik nároku na náhradu škody z titulu nezákonného rozhodnutia nenaplnenie predpokladu o spáchaní trestného činu. Otázkou vzniku nároku na náhradu škody teda najvyšší súd vnímal vo veci žalobcu odlišne než sťažovateľkou uvádzaná ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu podporená navyše judikatúrou ústavného súdu. Pre takýto prípad bolo nevyhnutné využiť zákonom predpokladaný procesný postup a predložiť vec na rozhodnutie veľkému senátu. Nepredloženie veci veľkému senátu v prípadoch, keď je senát najvyššieho súdu povinný na základe zákona tak postupovať, znamená porušenie práva strany sporu na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Postup senátu najvyššieho súdu 8C, ktorý rozhodoval o dovolaní žalobcu, spočívajúci v nepredložení veci veľkému senátu znamená preto porušenie práva sťažovateľky (a zároveň aj žalobcu) na to, aby bola vec posúdená a rozhodnutá zákonným sudcom.

20. V kontexte už zmieneného sťažovateľka osobitne uvádza, že iný senát najvyššieho súdu (6C) v totožnej veci týkajúcej sa spoluobvineného rozhodol inak a v súlade s judikatúrou dovolacieho súdu. Spoluobvinení tak v jednej trestnej veci disponujú protichodnými závermi dovolacieho súdu

o (ne)dôvodnosti ich nárokov z titulu nezákonného vznesenia obvinenia. Navyše, napadnuté uznesenie najvyššieho súdu prijal jednohlasne senát najvyššieho súdu, ktorého členom bol aj [REDAKOVANÉ], ktorý ako člen senátu krajského súdu 6Co vo veci spoluobvineného potvrdil právny názor o neexistencii nezákonného rozhodnutia z dôvodu zastavenia trestného stíhania pre premlčanie, a to odkazom na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 167/2016. [REDAKOVANÉ] teda ako sudca odvolacieho súdu zastával názor o neexistencii nezákonného rozhodnutia v prípade zastavenia trestného stíhania pre premlčanie, no ako sudca dovolacieho súdu rozhodujúceho o nároku na náhradu škody súvisiacom s tým istým trestným konaním už zastával názor opačný.

21. Uvedený postup najvyššieho súdu považuje sťažovateľka za ústavne neudržateľný a napadnuté rozhodnutie je podľa jej názoru arbitrárne, a teda prekvapivé a nepredvídateľné. V konečnom dôsledku preto postup najvyššieho súdu v napadnutom konaní a ním vydané napadnuté uznesenie porušujú základné práva zaručené čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy, ako aj právo zaručené čl. 6 ods. 1 dohovoru. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu negatívne zasahuje do formujúcej sa ustálenej rozhodovacej činnosti samotného dovolacieho súdu vyjadrenej v už označených rozhodnutiach (bod 16 tohto uznesenia), na podklade ktorej sa na súdoch prvoinštančných a odvolacích zjednocuje rozhodovacia prax pri určovaní existencie zodpovednosti štátu za škodu z titulu začatia a vedenia trestného stíhania a vznesenia obvinenia.

22. V kontexte druhej námietky sťažovateľka dôvodí, že najvyšší súd sa ako dovolací súd zaoberal len otázkou titulu, teda otázkou, či skutočnosť, že trestné stíhanie žalobcu bolo zastavené pre jeho premlčanie, zakladá nárok žalobcu na náhradu škody z titulu nezákonného rozhodnutia. Dospel pritom k nesprávnemu záveru, že žalobca disponuje nezákonným rozhodnutím. V odôvodnení napadnutého uznesenia sa však najvyšší súd nevysporiadal so skutočnosťou, že žalobcov nárok bol právoplatne zamietnutý aj z dôvodu nepreukázania vzniku škody a príčinnej súvislosti medzi nezákonným rozhodnutím a škodou, ktoré sú rovnako esenciálne pre vznik zodpovednosti žalovanej sťažovateľky za škodu. Ak by sa dovolací súd dostatočne zaoberal dôvodmi neúspechu žalobcu v konaní, musel by dospieť k názoru, že neexistuje dôvod na zrušenie právoplatných rozhodnutí súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu z dôvodu právneho posúdenia otázky titulu nároku na náhradu škody, keďže žalobcovi by nárok na náhradu škody aj tak nemohol vzniknúť v dôsledku nepreukázania vzniku škody a príčinnej súvislosti.

III.

Vyjadrenia najvyššieho súdu a zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

23. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie sa k nej na podklade výzvy ústavného súdu z 28. mája 2021 vyjadril najvyšší súd prípisom č. k. KP 3/2021-287, Cpj 124/2021 z 8. júna 2021, v ktorom bolo zdôraznené, že ponecháva rozhodnutie o ústavnej sťažnosti na úvahe ústavného súdu. Prílohou citovaného prípisu najvyššieho súdu bolo stanovisko [REDAKOVANÉ] poverenej riadením občiansko-právneho kolégia a výkonom pôsobnosti predsedu kolégia, ktorá navrhla ústavnú sťažnosť ako nedôvodnú zamietnuť. V podstatnom zdôraznila, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je riadne odôvodnené, nie je arbitrárne ani ústavne neudržateľné,

pričom dôvody uvádzané sťažovateľkou nie sú dostatočné na to, aby napadnuté rozhodnutie spochybnili.

24. Vo vzťahu k námietke týkajúcej sa povinnosti senátu 8C najvyššieho súdu predložiť vec veľkému senátu, keďže dospel k právnomu záveru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý bol už vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, poukazuje najvyšší súd na § 439 CSP, podľa ktorého je dovolací súd viazaný rozsahom dovolania. Zdôrazňuje v kontexte problematiky prípustnosti dovolania podaného z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 421 CSP), že pre prípustnosť má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zdefiniuje a špecifikuje v dovolaní. Definícia a špecifikácia právnej otázky zároveň vymedzuje rozsah dovolacieho prieskumu (§ 439 CSP). Na podklade uvedených premís uzatvára, že pokiaľ v predmetnej veci dovolateľ vymedzil právnu otázku smerujúcu k posúdeniu použitia analógie pri inštitúte objektívnej zodpovednosti podľa zákona č. 58/1969 Zb., išlo o inú právnu otázku ako v rozhodnutiach, na ktoré poukazuje sťažovateľka, a teda nebolo nevyhnutné, aby konajúci senát postupoval v zmysle § 48 CSP a postúpil vec na prejednanie veľkému senátu. K uvedenému sa najvyšší súd vyjadril v bode 22 napadnutého uznesenia. Samotná sťažovateľka sa k dovolaniu mohla vyjadriť a poukázať na existenciu ustálenej judikatúry dovolacieho súdu, čím by spochybnila argumentáciu žalobcu v dovolaní. Túto svoju zákonnú možnosť však nevyužila. Dovolací súd nemôže suplovať aktivitu procesných strán, bolo by to v rozpore s princípom rovnosti účastníkov a zásadou kontradiktórnosti civilného konania.

25. K námietke týkajúcej sa existencie dvoch rôznych názorov jedného z členov senátu, ktorý v obdobnej veci rozhodoval ešte ako sudca krajského súdu, najvyšší súd akcentuje, že uvedená skutočnosť nespôsobuje neústavnosť rozhodnutia ani ho nijako nespochybňuje.

26. K námietke popísanej v bode 22 tohto nálezu najvyšší súd opätovne poukazuje na viazanosť rozsahom dovolania a nemožnosť dovolacieho súdu posudzovať iné aspekty prejednávanej veci, ktoré neboli predmetom dovolania. Keďže spor je v štádiu pred súdom prvej inštancie, sťažovateľka môže byť vo vzťahu k nedostatočnému preukázaniu škody zo strany žalobcu aj naďalej procesne činná.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

27. Na prípis ústavného súdu z 28. mája 2021 doručený zúčastnenej osobe (žalobcovi, pozn.) 1. júna 2021, ktorým bola táto vyzvaná na vyjadrenie k ústavnej sťažnosti, nebolo reagované.

III.3. Replika sťažovateľky:

28. V replike k vyjadreniu najvyššieho súdu sa podaním č. [REDAKOVANÉ] z 29. júna 2021 vyjadrila sťažovateľka, ktorá v podstatnom uviedla, že z vyjadrenia najvyššieho súdu nemožno abstrahovať žiadnu argumentáciu, ktorá by dôvodnosť podanej ústavnej sťažnosti spochybnila, čo zároveň neumožňuje sťažovateľke reagovať inak ako odkazom na relevantnú časť ústavnej sťažnosti.

29. Sťažovateľka neakceptuje argumenty obsiahnuté v bode 24 tohto nálezu naznačujúce výhrady k postupu sťažovateľky, ktorá podľa názoru najvyššieho súdu nevyužila možnosť prípadného

vyjadrenia k dovolaniu žalobcu, ktorým mohla najvyšší súd upozorniť na existenciu ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, čo však neurobila. Sťažovateľka v tomto smere prezentuje svoj názor o nesprávnom prenášaní zodpovednosti na sťažovateľku v zmysle povinnosti predkladať dovolaciemu súdu poukazy na jeho vlastnú rozhodovaciu činnosť pod hrozbou rozhodnutia v jej neprospech, resp. v rozpore s doterajšou rozhodovacou praxou samotného dovolacieho súdu. V dovolacom konaní sa táto povinnosť viaže na dovolateľa, a to v prípadoch uplatnenia dovolacieho dôvodu podľa § 421 CSP, určite sa však neviaže na druhú stranu v konaní. Poukazuje ďalej aj na rozhodnutie ústavného súdu vo veci sp. zn. III. ÚS 289/2017, z ktorého vyplýva zásada, podľa ktorej má súd poznať svoju vlastnú judikatúru a túto aj zohľadniť, a to bez ohľadu na to, či na ňu strany sporu poukazujú. Okrem uvedeného zdôrazňuje aj to, že v čase rozhodovania dovolacieho súdu v predmetnej veci už bolo vydané uznesenie najvyššieho súdu z 29. apríla 2020, ktorého existenciu a závery v ňom prijaté bolo nevyhnutné zohľadniť aj vo veci sťažovateľky.

30. S argumentom najvyššieho súdu týkajúcim sa odlišného vymedzenia dovolacích dôvodov, ktoré determinovali rozsah prieskumu dovolacieho súdu vo veciach, na ktoré sťažovateľka v ústavnej sťažnosti poukazuje, z dôvodu čoho podľa najvyššieho súdu nebolo opodstatnené, aby konajúci senát predložil vec veľkému senátu, sťažovateľka nesúhlasí. Uvádza, že vo všetkých troch prípadoch posudzovaných najvyšším súdom (veci vedené pod sp. zn. 1 Cdo 167/2016, 6 Cdo 50/2019 a 8 Cdo 55/2019) bol predmetom nárok žalobcu na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia pri zohľadnení tej osobitosti, že výsledkom trestného konania nebol záver súdov o tom, že žalobca skutok nespáchal, že sa skutok nestal, resp. nie je to trestný čin. Otázka (ne)zákonnosti uznesenia o vznesení obvinenia v podstatnej miere determinovala dôvodnosť uplatnených nárokov, pričom vo všetkých troch konaniach súdy nižších inštancií dospeli k záveru, že existenciu nezákonného rozhodnutia nemožno konštatovať, teda aj v dovolacom konaní sa posudzovala zákonnosť uznesenia o vznesení obvinenia. Presná formulácia právnych otázok je pritom irelevantná, keďže vo výsledku najvyšší súd v napadnutom uznesení konštatuje nezákonnosť uznesenia o vznesení obvinenia a tento záver odporuje prezentovaným rozhodnutiam dovolacieho súdu. Úlohou dovolacieho súdu je pritom zjednocovanie rozhodovacej činnosti všeobecných súdov.

31. Na podporu spochybnenia argumentácie najvyššieho súdu sťažovateľka ústavnému súdu predkladá dovolanie žalobcu, ktoré bolo preskúmané v napadnutom konaní, a dovolanie spoluobvineného, ktoré bolo preskúmané v konaní vedenom pod sp. zn. 6 Cdo 50/2019, ktoré sú obsahovo identické, čo už samo osebe vylučuje možnosť prijať záver o rôznosti položenia právnych otázok.

32. Sumarizujúc uvedené, sťažovateľka nevidí vo vyjadrení najvyššieho súdu argumenty, ktoré by boli spôsobilé spochybníť porušenie jej základných práv identifikovaných v podanej ústavnej sťažnosti.

III.4. Duplika najvyššieho súdu:

33. Na prípis ústavného súdu z 1. októbra 2021, ktorým bola najvyššiemu súdu zaslaná replika sťažovateľky na prípadné zaujatie stanoviska, najvyšší súd do dňa meritórneho prejednanja veci ústavným súdom nereagoval.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

34. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní najvyššieho súdu a sťažovateľky, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce z kompletného spisového materiálu vzťahujúceho sa na predmetné konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 5 C 53/2014, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

35. Ústavný súd v tejto časti nálezu (obdobne ako v uznesení o prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie – bod 18 citovaného uznesenia) podotýka, že už opakovane pripustil preskúmanie kasačného rozhodnutia (o ktoré v konkrétnych okolnostiach veci ide), ak išlo o rozhodnutie, ktoré je spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do základných práv alebo slobôd sťažovateľa garantovaných ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (m. m. IV. ÚS 195/2010). Nesprávny procesný postup dovolacieho súdu súvisiaci s (ne)uplatnením § 48 ods. 1 CSP majúci charakter arbitrárnosti je spôsobilý viesť k záveru o porušení práv účastníka dovolacieho konania. Námietky atakujúce tento nesprávny procesný postup sa pritom vzťahujú výlučne na predmetné dovolacie konanie a nemôžu byť uplatnené neskôr v konaní vo veci samej, preto ústavný súd potvrdzuje svoj predbežný záver konštatovaný v uznesení o prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, že kasačné rozhodnutie dovolacieho súdu je v konkrétnych okolnostiach veci spôsobilé byť predmetom ústavného prieskumu.

K aplikovateľnosti záruk obsiahnutých v čl. 6 ods. 1 dohovoru:

36. Európsky súd pre ľudské práva vychádza vo svojej judikatúre z názoru, že štát nie je v nadväznosti na čl. 34 dohovoru nositeľom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru [Karagiannis proti Grécku, rozhodnutie č. 33408/05 z 27. 9. 2007, Breisacher proti Francúzsku, rozhodnutie č. 76976/01 z 26. 8. 2003, Danderyds Kommun proti Švédsku, rozhodnutie č. 52559/99 zo 7. 6. 2001, Yershova proti Rusku, rozhodnutie č. 1387/04 z 8. 4. 2010, Kotov proti Rusku, rozhodnutie č. 54522/00 zo 14. 1. 2010, Ismeta Bačić proti Chorvátsku, rozhodnutie č. 43595/06 z 19. 6. 2008 (k tomu pozri aj I. ÚS 273/2021 a III. ÚS 333/2021)].

37. Na objektívnu nemožnosť ústavného súdu rozhodnúť vo veci namietaného porušenia čl. 6 ods. 1 dohovoru vo vzťahu k sťažovateľke (Slovenská republika v zastúpení ústredným orgánom štátnej správy) pritom ústavný súd musí prihliadať v ktoromkoľvek štádiu konania o ústavnej sťažnosti. Ústavný súd preto časti ústavnej sťažnosti sťažovateľky vo veci namietaného porušenia práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom najvyššieho súdu v napadnutom konaní a napadnutým uznesením najvyššieho súdu nevyhoviel (§ 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde *a contrario*) tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto nálezu.

K namietanému porušeniu práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy:

38. Predmetom prieskumu ústavného súdu v kontexte prvej námietky (k tomu pozri bod 16 tohto nálezu) je ústavnosť postupu senátu 8C najvyššieho súdu v konaní o dovolaní žalobcu

spočívajúceho v nepostúpení veci veľkému senátu na prejednanie a rozhodnutie podľa § 48 ods. 1 CSP, podľa ktorého ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnenému názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. V uznesení o postúpení veci odôvodní svoj odlišný právny názor.

39. Materiálny právny štát je postavený (okrem iného) na dôvere občanov v právo a právny poriadok. Podmienkou takejto dôvery je aj dostatočná miera právnej istoty občanov. Jedným zo základných princípov právneho štátu je princíp právnej istoty (čl. 1 ods. 1 ústavy), ktorý okrem iného vyžaduje, aby v prípade, keď súdy rozhodnú vo veci s konečnou platnosťou, ich rozhodnutie nebolo viac spochybňované v zmysle predvídateľnosti práva. Súdy majú v rovnakých podmienkach aplikovať právnu normu rovnakým spôsobom. Diametrálne odlišné právne posúdenie veci súdom v skutkovo totožných veciach za jednotnej právnej úpravy je v podmienkach materiálneho právneho štátu neakceptovateľné. Princíp právnej istoty musí byť plne realizovaný v praxi súdov, a to najmä prostredníctvom „ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít“. Vychádzajúc z premisy, že úloha najvyššieho súdu pri aplikácii princípu právnej istoty je absolútne kľúčová, ukázala sa potreba zriadenia veľkého senátu najvyššieho súdu s cieľom zabezpečenia jednoty rozhodovania najmä v zmysle jednoty judikatúry a jej akceptovania súdmi nižších inšancií. Veľký senát predstavuje inštitucionálne zabezpečenie princípu právnej istoty vyjadreného v čl. 2 CSP [podľa čl. 2 ods. 2 časti vety pred bodkočiarkou CSP právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít (k tomu pozri aj II. ÚS 332/2018)].

40. Účelom legislatívneho zakotvenia inštitútu veľkého senátu je pritom normatívne pokryť prípady, ak sa senát najvyššieho súdu mieni odkloniť od konštantnej judikatúrnej línie v Slovenskej republike. Judikatúrny odklon je pritom *conditio sine qua non* vzniku povinnosti dovolacieho senátu vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu predložiť. O judikatúrny odklon (rozpor) ide vtedy, ak existujú dva rozporné právne názory vyslovené v rozhodnutiach najvyššieho súdu a existuje vôľa trojčlenného dovolacieho senátu odchyliť sa od právneho názoru vysloveného v predchádzajúcom rozhodnutí. Spor o interpretáciu právnej normy je daný, ak sú v najmenej dvoch rozhodnutiach najvyššieho súdu vyslovené právne názory, ktoré odlišným spôsobom vykladajú (interpretujú) rovnakú právnu normu (k tomu pozri aj uznesenie najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 4/2017 z 18. decembra 2017).

41. Ústavný súd už v počiatočných obdobiach výkonu svojej právomoci v konaní o ústavnej sťažnosti konštatoval, že do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky (IV. ÚS 77/02). Uvedenú právnu vetu je však vždy potrebné aplikovať obozretne a nevykladať ju bez kontextu, izolovane. Ak by sa potvrdilo, že najvyšší súd mal v prejednávanej veci aplikovať § 48 ods. 1 CSP, znamenalo by to, že najvyšší súd nerozhodoval podľa zásadnej, rozhodujúcej právnej normy s dôsledkami pre ústavné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (m. m. II. ÚS 332/2018, III. ÚS 46/2020).

42. Porušenie zákonnej povinnosti predložiť vec veľkému senátu podľa § 48 ods. 1 CSP má aj dôsledky na základné právo na zákonného sudcu (čl. 48 ods. 1 ústavy). Z ústavného príkazu, že „nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi“, vyplýva, že nerešpektovanie zákona, v akom zložení má byť vec rozhodovaná, predstavuje vo svojich dôsledkoch porušenie čl. 48 ods. 1 ústavy (m. m. II. ÚS 332/2018).

43. V rozsudku najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 174/2016 z 10. novembra 2016 (uverejnenom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky 3/2017 pod č. 17) bol prijatý výklad (právna veta), podľa ktorého „*Ustanovenie § 48 Civilného sporového poriadku dopadá na prípady, v ktorých trojčlenný senát najvyššieho súdu dospeje k záveru, že je dôvod na odklon od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu (stanovísk alebo rozhodnutí uverejnených v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky), alebo na zmenu právneho názoru vyjadreného v skoršom rozhodnutí trojčlenného senátu najvyššieho súdu, alebo na odklon od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu. Pokiaľ trojčlenný senát dospeje k záveru, že tieto dôvody nie sú dané, vec nepostúpi veľkému senátu najvyššieho súdu.*“.

44. Ústavný súd už konštatoval absenciu zákonného zakotvenia subjektívneho práva účastníka v dovolacom konaní na rozhodnutie prijaté veľkým senátom. Zároveň však dodal, že pri splnení konkrétnych podmienok [vysoká miera určitosti objektívne stanoviť, že určitý právny názor je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu (i), právny názor sa bezprostredne týka právnej pozície sporovej strany (ii) a o veci má rozhodnúť súd odlišne obsadený – veľký senát (iii)] má dovolateľ na základe § 48 ods. 1 CSP subjektívne právo na rozhodnutie veľkým senátom. Pod objektivitou má ústavný súd na mysli to, že v množine rozhodnutí najvyššieho súdu je možné pomerne spoľahlivo určiť, či bolo v minulosti prijaté odlišné rozhodnutie. Diskrécia trojčlenného senátu je v tomto smere limitovaná (m. m. III. ÚS 46/2020).

45. Judikatúrny odklon sťažovateľka odôvodňuje rozpornosťou právnych názorov senátov najvyššieho súdu v otázke týkajúcej sa práva na náhradu škody podľa príslušných ustanovení zákona č. 58/1969 Zb. v prípade zastavenia trestného stíhania z dôvodu jeho premlčania (predovšetkým bod 19 tohto nálezu). Poukazuje pritom (aj) na skutkovú zhodu veci žalobcu s vecou spoluobvineného (k tomu pozri bod 18 tohto nálezu). Ústavný súd sa stotožňuje s názorom sťažovateľky a k tomuto záveru v podstatnom uvádza nasledujúce skutočnosti.

46. Dovolania podané žalobcom (napadnuté konanie vedené najvyšším súdom) a spoluobvineným (konanie vedené najvyšším súdom pod sp. zn. 6 Cdo 50/2019) sa týkajú totožnej trestnej veci. Dovolatelia v dovolaniach uvádzajú navlas identickú argumentáciu atakujúcu právne posúdenie ich veci a v závere výslovne (v oboch dovolaniach) navrhujú vyriešiť právnu otázku, či premlčanie trestného stíhania v štádiu po vznesení obvinenia vylučuje náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. (k tomu pozri predovšetkým body 4 a 11 tohto nálezu). V oboch predmetných dovolacích konaniach bola preto definícia právnej otázky vymedzujúca zároveň rozsah dovolacieho prieskumu (§ 439 CSP) totožná. S prihliadnutím na uvedené ústavný súd nepovažuje argumentáciu najvyššieho súdu obsiahnutú v bode 24 tohto nálezu, ktorou sa poukazuje na rozdielnosť právnych otázok zafinovaných a špecifikovaných v predmetných dovolacích konaniach dovolateľmi, na podklade ktorých sa následne uzatvára, že nebolo nevyhnutné postupovať vec v zmysle § 48 CSP, za dôvodnú.

47. Aj keď ústavný súd už uviedol, že konštatovanie existencie odklonu od iného rozhodnutia si nevyžaduje dokonalú skutkovú zhodu (m. m. III. ÚS 46/2020), v konkrétnych okolnostiach prejednávanej veci ústavný súd zastáva názor, že o takú (dokonalú) skutkovú zhodu, *ergo* učebnicový príklad skutkovej zhody v konkrétnych okolnostiach vecí *prima facie* ide [dovolatelia v oboch prejednávaných veciach boli spoluobvinenými v totožnej trestnej veci, proti ktorým bolo vznesené obvinenie a začaté trestné stíhanie, ktoré bolo na podklade totožného rozhodnutia zastavené z dôvodu jeho premlčania]. Dovolatelia si v civilných konaniach pred všeobecnými súdmi uplatnili zhodne nároky na náhradu škody podľa príslušných ustanovení zákona č. 58/1969 Zb., ktoré im mali vzniknúť v súvislosti s trestným stíhaním, ktoré sa naostatok skončilo zastavením z dôvodu premlčania.

48. V oboch dovolacích konaniach žalobca a spoluobvinený definovali totožnú otázku, ktorú v súvislosti s právnym posúdením všeobecných súdov v ich veciach požadovali vyriešiť, a to, či premlčanie v štádiu po vznesení obvinenia vylučuje náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb.

49. Za podstatnú vo veci dovolania podaného žalobcom (napadnuté konanie) považoval najvyšší súd otázku rozšírenia taxatívneho výpočtu prípadov, keď štát nezodpovedá za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb. S prihliadnutím na absenciu výslovnej úpravy výluky zodpovednosti štátu v prípade zastavenia trestného stíhania z dôvodu jeho premlčania v zákone č. 58/1969 Zb. najvyšší súd v napadnutom konaní následne posúdil otázku možného rozšírenia taxatívneho výpočtu, keď štát nezodpovedá za škodu, pričom dospel k záveru, že ustanovené dôvody výluky zodpovednosti štátu za škodu v súvislosti s trestným stíhaním, ktoré bolo zastavené [§ 5 ods. 2 písm. b) – právo na náhradu škody nemá ten, kto bol spod obžaloby oslobodený alebo proti komu bolo trestné stíhanie zastavené len preto, že nie je za spáchaný trestný čin zodpovedný alebo že mu bola udelená milosť alebo že trestný čin bol amnestovaný, a § 6 ods. 3 písm. b) citovaného zákona – právo na náhradu škody nemá ten, proti komu bolo neskoršie trestné stíhanie zastavené len preto, že mu bola udelená milosť alebo že po právoplatnosti pôvodného rozsudku bola udelená amnestia], nie je možné rozšíriť použitím analógie aj na prípad zastavenia trestného stíhania z dôvodu premlčania (bod 5 tohto nálezu).

50. V uznesení z 29. apríla 2020 (prijatom vo veci spoluobvineného) považoval najvyšší súd za podstatnú otázku to, či rozhodnutie o zastavení trestného stíhania z dôvodu jeho premlčania má rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť, keďže jedným z predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím je zistená nezákonnosť rozhodnutia, ktorá viedla k vzniku škody (§ 4 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb.). Dospel pritom k záveru, že právna otázka už bola dovolacím súdom vyriešená tak, že v prípade zastavenia trestného stíhania z dôvodu premlčania nie je naplnený základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle § 4 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. – t. j. zrušenie právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, a to pre jeho nezákonnosť príslušným orgánom. Odkázal pritom na ustálenú súdnu prax a závery v nej prezentované, z ktorých vyplynulo, že pre zodpovedanie formulovanej podstatnej otázky je potrebné za správny (systematickým výkladom § 4 v spojení s § 5 a § 6 zákona č. 58/1969 Zb.) považovať taký výklad, podľa ktorého zastavenie trestného stíhania a oslobodenie spod obžaloby majú rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť, ak k nim došlo z určitých dôvodov, a to preto, lebo predpoklad o spáchaní trestného činu

obvineným nebol potvrdený. Zmyslu a účelu zákona č. 58/1969 Zb. preto podľa názoru najvyššieho súdu zodpovedá taká interpretácia § 4 citovaného zákona, podľa ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o začatí trestného stíhania a o vznesení obvinenia má aj rozhodnutie o zastavení trestného stíhania vydané z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným. O takýto prípad (nenaplnenia predpokladu spáchania trestného činu obvineným) pritom v prípade premlčania trestného stíhania nejde, keďže v takomto prípade dôvod zastavenia trestného stíhania závisí len od márneho uplynutia premlčacej doby, spáchanie skutku majúceho znaky trestného činu obvineným ale nijako nespochybňuje.

51. Z podstatných častí napadnutého uznesenia najvyššieho súdu (už konštatovaných) vyplýva, že pre zodpovedanie dovolateľom zadefinovanej otázky považoval najvyšší súd za podstatné ustanovenia upravujúce výluky zodpovednosti za škodu (§ 5 a § 6 zákona č. 58/1969 Zb.), ktoré považoval za taxatívne dané a vo vzťahu ku ktorým podľa jeho názoru nie je možné použiť analógiu, ktorá by viedla k rozširujúcemu záveru, že štát za škodu spôsobenú v súvislosti s trestným stíhaním, ktoré bolo zastavené z dôvodu premlčania, nezodpovedá. Leitmotív tohto záveru možno nepochybne identifikovať s prihliadnutím na existenciu ústavného práva na náhradu škody (čl. 46 ods. 3 ústavy) v premise, podľa ktorej právnu úpravu zodpovednosti štátu za škodu je potrebné vykladať v neprospech štátu, a nie nad rámec zákonom explicitne stanovených výluk z odškodnenia.

52. Z podstatných častí vyplývajúcich zo skoršieho uznesenia najvyššieho súdu z 29. apríla 2020 vyplýva, že pre zodpovedanie dovolateľom totožne zadefinovanej otázky považoval najvyšší súd za podstatný § 4 v spojení s § 5 a § 6 zákona č. 58/1969 Zb. a v tejto súvislosti predovšetkým systematický výklad, ktorý vedie k záveru (obdobne ako vo veci sp. zn. 1 Cdo 167/2016), že dôležitým pre posúdenie výluk zodpovednosti štátu v prípade zastavenia trestného stíhania je dôvod, pre ktorý k nemu došlo (a teda nielen to, či ide o niektorý z prípadov výslovne uvedených v § 5 a § 6 zákona č. 58/1969 Zb.). Náhradu škody preto podľa najvyššieho súdu nemožno úspešne uplatniť v prípade zastavenia trestného stíhania z dôvodu premlčania, keďže v tomto prípade nemožno hovoriť o nenaplnení predpokladu spáchania trestného činu obvineným (dôvod zastavenia trestného stíhania totiž závisí len od objektívne zákonom stanovených podmienok). Leitmotívom tohto záveru je nepochybne opozitná premisa (v porovnaní s premisou, z ktorej vychádzal najvyšší súd v napadnutom konaní), podľa ktorej nie je akceptovateľné, aby štát zodpovedal za škodu aj v prípadoch, ak by sa aj dotknuté osoby (domáhajúce sa náhrady škody) skutočne dopustili činu, pre ktorý boli trestne stíhané, ale trestné konanie bolo zastavené z dôvodu zániku trestnosti činu. Dôležitým je preto zohľadnenie osobitosti trestného prípadu, a teda skúmanie dôvodu, pre ktorý k zastaveniu trestného stíhania došlo.

53. Skutočnosti, ku ktorým analýzou predmetných rozhodnutí najvyššieho súdu ústavný súd dospel, umožňujú konštatovať, že v kontexte s dovolateľmi totožne špecifikovanými právnymi otázkami najvyšší súd v napadnutom konaní a v konaní vedenom pod sp. zn. 6 Cdo 50/2019 podal rozporné právne názory týkajúce sa existencie zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, ktoré bolo zastavené z dôvodu premlčania.

54. Skoršie vydané uznesenie najvyššieho súdu z 29. apríla 2020 totiž v kontexte s dovolateľom podanou otázkou umožňuje prijať záver o tom, že zákon č. 58/1969 Zb. vylučuje náhradu škody

v prípade zastavenia trestného stíhania z dôvodu premlčania. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu pritom na totožnú otázku „odpovedá“ tak, že zákon č. 58/1969 Zb. náhradu škody v prípade zastavenia trestného stíhania z dôvodu premlčania nevyklučuje.

55. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že v čase rozhodovania najvyššieho súdu v napadnutom konaní existovalo rozhodnutie s odlišným právnym názorom vo veci posúdenia výluky zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú zastavením trestného stíhania z dôvodu premlčania, a preto sa konajúci senát mal obrátiť na základe § 48 ods. 1 CSP na veľký senát. Tým, že najvyšší súd v napadnutom konaní nepostúpil predmetnú vec veľkému senátu, neaplikoval vo veci relevantnú právnu normu, ktorá mala byť základom rozhodovania vo veci sťažovateľky, čím porušil jej základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

56. Najvyšší súd síce vo svojom vyjadrení poukazuje na povinnosť sťažovateľky ako účastníčky dovolacieho konania vedeného najvyšším súdom upozorniť najvyšší súd na rozporné právne posúdenie veci (bod 24 tohto nálezu). Jeho argumentáciu však ústavný súd hodnotí ako nedôvodnú. Nepochybne ústavný súd už judikoval, že (aj) v konaní pred všeobecnými súdmi platí všeobecne uznávaná zásada *vigilantibus iura scripta sunt* (právo patrí bdelym). Z uvedeného dôvodu preto ústavný súd uznáva, že právnym prostriedkom ochrany práv sťažovateľa v konaní o ústavnej sťažnosti môže byť aj vyjadrenie k opravnému prostriedku podanému pred všeobecným súdom druhou stranou (IV. ÚS 43/2021). Uvedené pravidlo však nemožno aplikovať paušálne a bezvýhradne. Vychádzajúc z v judikatúre ústavného súdu všeobecne akceptovanej zásady *iura novit curia* (m. m. II. ÚS 244/09), podľa ktorej súd nielen pozná právo, ale si je zároveň vedomý účinkov, ktoré právo v podobe, v akej ho súd aplikuje, vyvoláva vo vzťahu k procesnoprávnemu alebo hmotnoprávnemu postaveniu nositeľa práva na súdnu ochranu, uvedené pravidlo nemôže spochybňovať povinnosti najvyššieho súdu vyplývajúce mu zo zákonného ustanovenia § 48 CSP (obdobne pozri aj IV. ÚS 108/2010 k povinnosti všeobecného súdu predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru Európskej únie). Uvedená procesná povinnosť ovplyvňujúca v konečnom dôsledku hmotnoprávne postavenie strán v spore vyplýva pre dovolací súd priamo zo zákona, nie je viazaná na procesnú aktivitu strany v spore, keďže sa týka výkonu právomoci dotýkajúcej sa samotnej podstaty najvyššieho súdu ako zjednocovateľa judikatúry.

57. Už len pre úplnosť ústavný súd k námietke obsiahnutej v bode 20 tohto nálezu uvádza, že túto nepovažuje vo vzťahu k rozhodovaniu o ústavnosti procesného postupu najvyššieho súdu v napadnutom konaní za právne relevantnú, keďže sa týka výlučne zmeny (rozporu) právneho názoru osoby vykonávajúcej funkciu sudcu odvolacieho súdu a najvyššieho súdu.

58. Procesne nesprávnym postupom najvyššieho súdu nerešpektujúcim zákon, v akom zložení má byť vec rozhodovaná, zároveň došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na zákonného sudcu zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy.

59. Na základe všetkých dosiaľ uvedených úvah dospieva ústavný súd k záveru, že najvyšší súd mal vec postúpiť na rozhodnutie veľkému senátu v zmysle § 48 ods. 1 CSP. Nepostúpenie veci veľkému senátu je za konkrétnych okolností daného prípadu arbitrárne, lebo je v priamom rozpore s výslovným znením § 48 ods. 1 CSP, a je porušením základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

60. V súlade s § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ústavný súd napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

61. Najvyšší súd je v súlade s § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

62. Napokon ústavný súd dodáva, že pokiaľ ide o skutočnosť, že v danej veci pristúpil ku kasácii kasácie, vychádzal z toho, že ústavná sťažnosť je na rozdiel od tradičných opravných prostriedkov skonštruovaná dodatočne, teda „zhora“, aby pokryla rozhodnutia a zásahy verejnej moci v ich celej šírke a rozmanitosti (II. ÚS 50/2015). Ak spočíva neústavnosť v kasačnom rozhodnutí, ktoré už neskôr nemožno procesne napadnúť, je nutné zrušiť aj kasačné rozhodnutie (m. m. III. ÚS 567/2021).

63. Ako *obiter dictum* ústavný súd podotýka, že jediné rozhodnutie trojčlenného dovolacieho senátu nemožno považovať za „vyriešenie“ dotknutej otázky v praxi dovolacieho súdu, keďže nie je ani jeho ustálenou rozhodovacou praxou, ani neznamená rozdielne rozhodovanie dovolacieho súdu (teda by nešlo o žiadnu z alternatív uvedených v § 421 ods. 1 CSP). Opačný záver by teda znamenal zakonzervovanie riešenia predmetnej otázky na základe jediného rozhodnutia dovolacieho súdu bez možnosti jej dovolacieho prieskumu, a to vrátane veľkého senátu.

64. Keďže ústavný súd napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil pre dôvodnosť sťažovateľkou uplatňovanej prvej námietky, druhou námietkou, ktorou sťažovateľka odôvodňovala porušenie identických práv zaručených ústavou, sa už nemusel zaoberať (námietka porušenia princípu právnej istoty zrušením právoplatných rozhodnutí vydaných vo veci sťažovateľky).

65. Navyše, preskúmanie námietky týkajúcej sa vo svojej podstate samotného hmotnoprávneho posúdenia podmienok pre priznanie nároku na náhradu škody (nepreukázanie vzniku škody a príčinnej súvislosti) z pohľadu záruk obsiahnutých v označených základných právach by bolo zo strany ústavného súdu ešte pred prípadným uplatnením procesného postupu predloženia veci veľkému senátu a zaujatím právneho názoru na spornú vec (k otázke výluky zodpovednosti štátu za škodu pri zastavení trestného stíhania z dôvodu premlčania) minimálne predčasné. Z uvedených dôvodov sa ústavný súd nezaoberal argumentmi predloženými sťažovateľkou v súvislosti s druhou námietkou s výhradou, že rozhodovanie o (ne)ústavnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a postupu, ktorý predchádzal jeho vydaniu, stratilo v tomto smere nateraz svoje opodstatnenie.

V.

66. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. decembra 2021

Libor Duľa
predseda senátu